

“Samsun’a çıkmak!...”

Muzaffer İlhan Erdost

(TİHAK / Türkiye İnsan Hakları Kurumu Başkanı)

Mustafa Kemal Paşa, 19 Mayıs 1919’da ayak bastığı zaman Samsun’a:

İtilaf donanmaları İstanbul’da,

Yunan ordusu İzmir’deydi.

Urfa, Maraş, Antep, Adana, emperyalist düşmanın, İngiliz ve Fransızın işgali altındaydı.

Samsun’da, Merzifon’da, Antalya’da, Konya’da işgal ordusu, ulusal direnişin üstüne silahını çattmıştı.

Mavri Mira, Pontus, Kürt Teali, Tealii İslam, İtilaf ve Hürriyet, Sulh ve Selamet, İngiliz Muhipleri, ayrı ayrı cemiyetler olarak, yurdu içten içe paylaşma planları yapıyordu.

Yurdu işgal etmiş İngilizlerin koruyuculuğu ardında olanlar ile Amerikan mandası özleyenler, hilafeti ve padişahı kurtarmak isteyenlerle eleleydi.

Ordu dağıtılmış ve dağıtılmaktaydı. Silahları alınmış ve alınmaktaydı.

“Hanedan-ı Hükümdarı”, milli mücadelenin aman vermez, “biaman” düşmanı olmuştu.

Onursuz ve korkak bir hükümet vardı İstanbul’da.

Ulus yorgun ve bitkindi. Çaresizdi. Kan ağlıyordu.

“Manzarayı umumiye böyleydi efendiler.”

Düşman dörtbir yandan yurdu kuşatıp Ankara'ya yürürken, İngiliz kuşatması altında "Padişahı Şahaneleri"nin emriyle, Düzce'de "Şeraat" ayaklanacak, Hendek, Bolu, Gerede, Yozgat, Yenihan, Zile'de, Kongracılara silah çekecek, Kürt Teali Cemiyeti Başkanının önderliğinde, Ümraniye, Zara, Hafik Kürtleri ayaklandırılacaktı.

Batısından güneyine, doğusundan kuzeyine, yurdumuz, bir de bu ayaklanmaların ateşinde yanacaktı.

Dün, laik Cumhuriyetin konağında, şeyhleri, mollaları ağırlayanlar, "asıl biz vardık" diyorlardı Kurtuluş Savaşında. Doğrudur. Gazi Mustafa Kemal, *Söylev*'inde, "Doğrudur, onlar da vardı!" diyor ve anlatıyor:

"İzmit Mutasarrıfı Çerkez İbrahim İstanbul'dan Adapazarı'na gelmiş, halka padişahın selamını getirmiş, yüzelli lira aylıkla gönüllü yazmaya başlamıştı."

Doğrudur, gönüllü yazanlar da katıldı Kurtuluş Savaşına. Meclisin açıldığı gün, yani 23 Nisan 1920'de, isyanı, Hendek'ten Düzce'ye, Düzce'den Adapazarı'na yayarak katıldılar Kurtuluş Savaşına. Tümen Komutanı Mahmut Beyi pusuya düşürerek, Kurmay Başkanı Sami Beyi şehit ederek katıldılar. Kurtuluş savaşının yorgun ordusunu, Yirmidördüncü Tümeni tutsak alarak, tüfeklerini, toplarını, ağırlıklarını yağmalayarak katıldılar Kurtuluş Savaşına.

Ulus şaşkın, çaresizdi.

Ulus, yorgundu, soluklanamıyordu.

Yurt, içten ve dıştan açılan ateşin, yakılan ateşin yangınında eriyor, çözülüyor, dağılıyor ve tükeniyordu.

Mustafa Kemal Paşa, karargahıyla birlikte, Samsun'dan Anadolu'nun damarlarına ince bir ışık olmuş akıyordu.

"Kardeşlik, eşitlik, özgürlük" bilincinden damıttığı ulusal egemenlik ve tam bağımsızlık ateşiydi tutuşturduğu ateş.

Osmanlı hükümetine karşı, padişaha ve halifeye karşı, yurdu işgal etmiş düşmana karşı, ayaklanmalara karşı, yobaz ve haine karşı, coğrafya olarak Rumeliyle Anadoluyu, ulus olarak batısıyla doğusunu, halkını birleştiriyor, bütünleştiriyordu.

İsyan ateşleri birer birer söndürüldü. Yurdumuz, birer-ikişer arındı düşmandan? İçerdeki hainden, dışardaki düşmandan.

Mustafa Kemal Atatürk, kendisini Samsun'a getiren gemide sezdiği ve *ulusal sır* gibi vicdanında sakladığı ulusun özlemini, Cumhuriyetin temelini oluşturacaktı. Göklerimizde dalgalanacak bayrak, halifenin ve hilafetin değil, bağımsızlığın, özgürlüğün, laikliğin "Cumhuriyet bayrağı" olacaktı.

O bize, yol olarak aklı gösterdi. Yaşamda en gerçek olan yolu, bilimi gösterdi. Onun içindir ki, bizim yolumuz aklın yoludur, bilimin yoludur. Tarikatların yolu değildir bizim yolumuz. Şeyhlerin, mollaların yolu değildir bu yol.

Atatürk, Ankara'yı ilkin tarih sayfalarında tanıdığını söyler. Bu sayfalarda, Anadolu beylikleri yanında bir de Ankara'da "Ahi Cumhuriyeti"nin kurulmuş olduğunu okur. Ankara'ya ilk ayak bastığı gün de, aradan geçen yüzyıllara karşın, Ankaralıların cumhuriyet geleneğinin hala devam ettiğini görecektir. "Cumhuriyet"nin evinde olmanın güveniyle kucaklar, kendisini kucaklayan Ankara'yı.

Kuşku yok ki, eski "cumhuriyet", "ahi cumhuriyeti" de padişahın, sultanların, şeyhlerin cumhuriyeti değildi. Üretenlerin, emeğiyle yaşayanların, loncaların, kısacası emekçi halkın cumhuriyetiydi. Kuşku yok ki, onun cumhuriyeti de, şeyhlerin, dervişlerin, mollaların cumhuriyeti değildi. Olmadı mı, olmayacak mı?

Cumhuriyetin başkentidir Ankara, laik cumhuriyetin başkenti. Bağımsızlığımızın, özgürlüğümüzün başkenti Ankara'dır.

Yıllarca önce (8 Nisan 1995'te) burada yayınlanan bir yazımın son tümceleriyle bitireyim:

Demokratikleşme ve özgürleşme savaşımında nice acılar çektin Ankara. Nice kızlarının, oğullarının çarımıha gerili çığlıkları silinmedi sesinden. Nice gencinin ip altındaki gülüşüdür gülüşün. Panzerler çiğnedi öğrencilerinin kitaplarını. Tanklar ezdi bağımsızlık türkülerini. Ekmek ve gül, anne ve sevgili, sürüklendi senin çağdaş bulvarlarında. Ama gericiliğin karanlığına, faşizme, darağaçlarına yenilmedin. Zorbalığa, baskıya yenik düşmedin. Susmadın, çığlıklandın en gür sesinle özgürlüğü. Alanlarda, işkencede, hücrede, darağacında.

Not: On yıl kadar önce yazmışım. “Ankara: Ahi Cumhuriyetinden Laik Cumhuriyete” başlığıyla. Bir konuşma metni olarak. Bu konuşma yapılmadı, metin de dosyalar arasında kalmış. Bugün de güncel. Okurla paylaşmak istedim.